

Sygn. akt I Ns 103/15

POSTANOWIENIE

Dnia 12 czerwca 2018 roku

Sąd Rejonowy w Człuchowie I Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: Sędzia Sądu Rejonowego Sylwia Piasecka

Protokolant: starszy sekretarz sądowy Grażyna Pałubicka

po rozpoznaniu w dniu 30 maja 2018 roku w Człuchowie

na rozprawie

sprawy

z wniosku J. S. (1)

z udziałem D. S., M. S., A. S., M. L., J. S. (2), E. S. (1), M. P., E. S. (2), M. O. (1), H. H., D. B. (1), M. G., J. P. (1), J. S. (3), E. W., I. P.

o zmianę stwierdzenia nabycia spadku po H. D.

postanawia:

- zmienić stwierdzenie nabycia spadku wynikające z postanowienia Sądu Rejonowego w(...) z dnia 20 lipca 2000 roku, wydane w sprawie I Ns (...), w ten sposób, że stwierdzić, iż spadek po H. D., c. F. i M., która zmarła dnia 28 marca 2000 roku w P., ostatnio stale zamieszkiwała w P., na podstawie testamentu holograficznego nabył jej bratanek J. S. (1) s. F. i A. oraz małżonka bratanka E. S. (3) c. Z. F. i M., a także ich dzieci D. S. s. J. i E., A. S. c. J. i E. i M. S. s. J. i E., każda z tych osób w 1/5 (jednej piątej) części, z tym, że nabycie spadku nastąpiło z dobrodziejstwem inwentarza,
- nakazać pobrać od uczestniczki postępowania M. P. na rzecz Skarbu Państwa Sądu Rejonowego w (...) kwotę 1.235,88 złotych (słownie: jeden tysiąc dwieście trzydzieści pięć złotych osiemdziesiąt osiem groszy) tytułem nieopłaconych kosztów sądowych.

Sygn. akt I Ns 103/15

UZASADNIENIE

Wnioskodawca – J. S. (1), reprezentowany przez profesjonalnego pełnomocnika w osobie radcy prawnego, złożył wniosek o zmianę stwierdzenia nabycia spadku po H. D., które zostało orzeczone prawomocnym postanowieniem Sądu Rejonowego w (...), wydanym w sprawie I Ns (...).

W uzasadnieniu wskazał, że prawomocnym postanowieniem wydanym w dniu 20 lipca 2000 roku, w sprawie I Ns (...), Sąd Rejonowy w Człuchowie stwierdził, że spadek po H. D., na podstawie testamentu notarialnego sporządzonego 30 sierpnia 1991 roku nabyła w całości M. P.. Wnioskodawca odnalazł natomiast testament własnoręczny spadkodawczyni sporządzony w dużo późniejszym czasie niż wymieniony wyżej. W testamencie tym spadkodawczyni powołała do całości spadku wnioskodawcę i jego rodzinę, tzn. żonę i dzieci.

Na rozprawie w dniu 27 maja 2015 roku uczestnicy postępowania A. S., D. S. i M. S. poparli wniosek wnioskodawcy, natomiast uczestniczka postępowania M. P. wniosła o oddalenie wniosku, kwestionując ważność testamentu z powodu braku daty na dokumencie spadkodawczyni H. D., jak również miała wątpliwości czy został on sporządzony

własnoręcznie w całości przez spadkodawczynię. Uczestnik postępowania M. L. oświadczył, że dokument ten nie został sporządzony przez spadkodawczynię.

Postanowieniem z dnia 12 sierpnia 2015 roku i 28 października 2015 roku Sąd Rejonowy w Człuchowie wezwał do udziału w sprawie w charakterze uczestników postępowania M. O. (2), H. H., J. S. (2), E. S. (1), D. B. (2), E. S. (4), M. G., J. P. (2), J. S. (3), E. K. i I. P..

W piśmie procesowym z dnia 5 listopada 2015 roku pełnomocnik uczestniczki postępowania M. P. poinformował o wypowiedzeniu pełnomocnictwa.

Postanowieniem z dnia 1 grudnia 2015 roku Sąd Rejonowy w Człuchowie, w sprawie I Ns 103/15, zawiesił postępowanie w sprawie, które postanowieniem Sądu Rejonowego w Człuchowie z dnia 14 stycznia 2016 roku zostało podjęte.

Wezwani do udziału w sprawie uczestnicy postępowania podtrzymali stanowisko uczestniczki postępowania M. P..

Sąd ustalił następujący stan faktyczny:

Spadkodawczyni – H. D. w dniu 30 sierpnia 1991 roku w Państwowym Biurze Notarialnym w S. Oddział w C. przed notariuszem W. W. oświadczyła, że powołuje do całości spadku siostrzenicę M. P..

dowód: testament z dnia 30 sierpnia 1991 roku k. 4 akt I Ns (...).

W 1998 roku spadkodawczyni H. D. wróciła z Niemiec, ponieważ chorowała na nowotwór płuc. Została ona przywieziona przez uczestniczkę postępowania M. P., która wiedziała o chorobie spadkodawczyni oraz o jej złym samopoczuciu. Spadkodawczyni H. D. zamieszkała wówczas w swoim domu, który do czasu jej powrotu z Niemiec nie był przez nikogo zajmowany. Po powrocie z Niemiec spadkodawczyni prosiła o opiekę i pomoc E. D. oraz wnioskodawcę J. S. (1).

Do czasu wprowadzenia się wnioskodawcy i jego rodziny do spadkodawczyni H. D., opieka nad nią przez E. D. i wnioskodawcę oraz jego małżonkę E. S. (3) była sprawowana na zmianę. Zmieniali oni pościel, prali, podawali leki, sprząkali, przynosili posiłki i jeździli z H. D. na wizyty oraz badania lekarskie.

Spadkodawczyni H. D., kiedy ze względu na stan zdrowia nie mogła już samodzielnie chodzić, zaproponowała wnioskodawcy i jego rodzinie aby się do niej wprowadzili.

W 1999 roku wnioskodawca J. S. (1) wraz z małżonką E. S. (3) i małoletnimi dziećmi A., M. i D. zamieszkali w przygotowanych dla nich pomieszczeniach w domu H. D. i sprawowali stałą opiekę nad nią. Uczestniczka postępowania M. P. wiedziała o tym, że wnioskodawca wraz z rodziną mieszkają ze spadkodawczynią H. D..

bezsporne, nadto dowód: zeznania świadka E. D. 00:11:39 k. 60v – 61, 00:15:42 – 00:20:04 k. 61, 00:24:42 - 00:28:07 k. 61, J. D. 00:38:08 – 00:41:07 k. 61v, 00:46:33 k. 61v, por. wyjaśnienia wnioskodawcy J. S. (1) 00:08:37 k. 399v.

Podczas sprawowania opieki przez wnioskodawcę i jego małżonkę E. S. (3) spadkodawczyni H. D. mówiła wnioskodawcy, że chciałyby przepisać cały majątek na wnioskodawcę i jego rodzinę, natomiast sąsiadce E. D. o testamencie oraz o tym, że chciałyby aby S. zamieszkali z nią i opiekowali się nią do końca. Przed śmiercią spadkodawczyni oświadczyła sąsiadce E. D., że dom i to wszystko ma dostać wnioskodawca.

Wnioskodawca J. S. (1) posiadał wiedzę, że spadkodawczyni H. D. wcześniej sporządziła testament, ale nie posiadał wiedzy co do szczegółów treści tego dokumentu.

dowód: zeznania świadków E. D. 00:15:42 k. 61, J. S. (4) 00:41:07 00:44:19 k. 61v, por. wyjaśnienia wnioskodawcy J. S. (1) 00:12:00 k. 48.

Spadkodawczyni H. D. nie informowała członków rodziny o tym, że sporządziła testament, jak również nie rozmawiała na ten temat z uczestniczką postępowania M. P..

Uczestniczka postępowania M. P. przyjeżdżała raz do roku na urlop i wówczas zatrzymywała się w domu spadkodawczyni H. D.. Nie wiedziała i nie interesowała się jednak jaki jest przebieg choroby spadkodawczyni, jak również nie opiekowała się nią podczas pobytów w Polsce.

bezsporne, nadto dowód: zeznania świadka R. L. 00:59:09 k. 62, k. 62, por. wyjaśnienia wnioskodawcy J. S. (1) 00:12:00 k. 47v – 48, 00:15:11 k. 48, 00:11:30 k. 399v, uczestniczki postępowania M. P. 00:23:27 k. 48, uczestnika postępowania M. L. 00:26:06 k. 48v.

Spadkodawczyni do śmierci znajdowała się w domu, gdzie zmarła. Nie była ona osobą upośledzoną umysłowo lub chorą psychicznie, nie występowały u niej również przemijające zaburzenia psychiczne. Do końca swoich dni, pomimo choroby, była w pełni świadoma.

W trakcie choroby, oprócz leczenia chemioterapią, spadkodawczyni H. D. zażywała jedynie tabletki tramalu.

dowód: opinia biegłej sądowej z zakresu onkologii dr. n. med. A. W. (1) k. 592 – 595, uzupełniająca opinia biegłej sądowej z zakresu onkologii z dnia 18 września 2017 roku k. 630 – 631, opinia biegłego sądowego z zakresu psychiatrii K. G. (1) z dnia 31 stycznia 2018 roku k. 674 – 674v, uzupełniająca opinia psychiatryczna z dnia 22 marca 2018 roku k. 735, zeznania świadka E. D. 00:20:04 k. 61, J. D. 00:41:07 k. 61v, R. L. 00:59:09 k. 62, por. zeznania uczestnika postępowania M. L. 00:26:06 k. 48v.

Spadkodawczyni H. D. własnoręcznie sporządziła i podpisała testament, w którym oświadczyła, że „W. by my się coś stało to ma mój bratanek S. J. z rodzina objąć noje mieszkanie szopa, mienie, ogrod, za opieke na demną”.

dowód: testament k. 4, opinia biegłej sądowej z zakresu badań pisma i podpisów A. R. k. 469 – 512, uzupełniająca opinia z dnia 8 sierpnia 2017 roku k. 586 – 589.

Postanowieniem z dnia 20 lipca 2000 roku, wydanym w sprawie I Ns(...), Sąd Rejonowy w (...) stwierdził, że spadek po H. D., zmarłej dnia 28 marca 2000 roku w P., stale zamieszkałej w P., na podstawie testamentu z dnia 30 sierpnia 1991 roku nabyła jej siostrzenica M. P. – w całości.

Wnioskodawca – J. S. (1) oraz jego małżonka E. S. (3) i małoletnie dzieci nie były uczestnikami postępowania o stwierdzenie nabycia spadku po H. D..

bezsporne, nadto dowód: postanowienie Sądu Rejonowego (...) z dnia 20 lipca 2000 roku znajdujące się w aktach I Ns (...) k. 16.

Po śmierci spadkodawczyni H. D. wnioskodawca J. S. (1) wraz z rodziną, cały czas za wiedzą i zgodą uczestniczki postępowania M. P. zamieszkiwali w nieruchomości, do której wprowadzili się za życia spadkodawczyni.

W dniu 12 kwietnia 2012 roku w C. zmarła małżonka wnioskodawcy – E. S. (3). Sąd Rejonowy w C. postanowieniem z dnia 12 grudnia 2012 roku, w sprawie I Ns (...), stwierdził, że spadek po E. S. (3) na podstawie ustawy nabyły jej mąż J. S. (1) oraz jej dzieci M. S., D. S. i A. S., każde z nich w 1/4 części.

bezsporne, nadto dowód: postanowienie Sądu Rejonowego w C. z dnia 12 grudnia 2012 roku znajdujące się w aktach I Ns (...)k. 10.

Wnioskodawca w posiadanie własnoręcznego testamentu H. D. wszedł około 2012 roku, podczas porządkowania szuflady, w której znajdowała się teczka z dokumentami spadkodawczyni H. D..

bezsporne

Sąd zważył co następuje:

Wniosek zasługuje na uwzględnienie.

Zgodnie z treścią art. 679 § 1, 2 i 3 kpc dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku, nie jest spadkobiercą lub że jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony, może być przeprowadzony tylko w postępowaniu o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, z zastosowaniem przepisów niniejszego rozdziału. Jednakże ten, kto był uczestnikiem postępowania o stwierdzenie nabycia spadku, może tylko wówczas żądać zmiany postanowienia stwierdzającego nabycie spadku, gdy żądanie opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek o zmianę składa przed upływem roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość. Przy czym wniosek o wszczęcie takiego postępowania może zgłosić każdy zainteresowany.

W razie przeprowadzenia dowodu, że spadek w całości lub w części nabyła inna osoba niż wskazana w prawomocnym postanowieniu o stwierdzeniu nabycia spadku, sąd spadku, zmieniając to postanowienie, stwierdzi nabycie spadku zgodnie z rzeczywistym stanem prawnym.

Z powyższego wynika zatem, że istotą cytowanego przepisu jest dążenie do tego, aby stwierdzenie nabycia spadku było zgodne z rzeczywistym stanem prawnym. Dlatego też każdy zainteresowany może zgłosić wniosek o wszczęcie postępowania o uchylenie lub zmianę stwierdzenia nabycia spadku, gdy istnieje wiarygodny dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku nie jest spadkobiercą albo jej udział w spadku jest inny niż stwierdzony. Z uwagi na możliwości, jakie miał uczestnik postępowania o stwierdzenie nabycia spadku w tym postępowaniu, może on żądać **zmiany** postanowienia stwierdzającego nabycie spadku tylko wtedy, gdy żądanie to opiera na podstawie, której nie mógł powołać w tym postępowaniu, a wniosek może złożyć wyłącznie w zawitym terminie roku od dnia, w którym uzyskał tę możliwość.

Zatem strona wnosząca o zmianę postanowienia spadkowego powinna wykazać, że powołane przez nią fakty i dowody, które mają uzasadniać żądanie zmiany, pozostawały poza jej dostępem podczas poprzedniego postępowania, przy uwzględnieniu, że chodzi o obiektywną możliwość ich powołania (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 września 2014 roku, III CSK 239/13, L.).

Należy również podkreślić, że termin przewidziany w art. 679 § 1 zd. 2 kpc nie ma zastosowania w przypadku, gdy zmiany postanowienia o stwierdzeniu nabycia spadku żąda zainteresowany, który nie brał udziału w sprawie (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 27 kwietnia 1982 roku, III CZP 15/82, (...) 1982, Nr 8–9, poz. 118).

W przedmiotowej sprawie bezspornym jest, że spadkodawczyni H. D. pozostawiła testament notarialny sporządzony w dniu 30 sierpnia 1991 roku, który został otwarty i ogłoszony w Sądzie Rejonowy w C. w dniu 6 kwietnia 2000 roku, jak również, że prawomocnym postanowieniem z dnia 20 lipca 2000 roku, wydanym w sprawie I Ns (...), Sąd Rejonowy w C. stwierdził, iż spadek po H. D., zmarłej dnia 28 marca 2000 roku w P., stale zamieszkałej w P., na podstawie testamentu z dnia 30 sierpnia 1991 roku nabyła jej siostrzenica M. P. – w całości. Niewątpliwym jest również, że uczestnikiem powyższego postępowania nie był wnioskodawca – J. S. (1), jego małżonka – E. S. (3) oraz małoletnie wspólne dzieci – A. S., D. S. i M. S..

Wobec powyższego, w ocenie Sądu, termin zawity przewidziany w art. 679 § 1 zd. 2 kpc nie ma zastosowania w stosunku do wniosku wnioskodawcy.

Zgodnie z treścią art. 926 § 1 kc powołanie do spadku wynika z ustawy albo z testamentu. Należy jednak pamiętać, że testament może zawierać rozrządzenia tylko jednego spadkodawcy (art. 942 kc), który może sporządzić testament i jednocześnie musi mieć pełną zdolność do czynności prawnych (art. 944 § 1 kc).

Zgodnie z treścią art. 949 kc spadkodawca może sporządzić testament w ten sposób, że napisze go w całości pismem ręcznym, podpisze i opatrzy datą. Jednakże brak daty nie pociąga za sobą nieważności testamentu własnoręcznego,

jeżeli nie wywołuje wątpliwości co do zdolności spadkodawcy do sporządzenia testamentu, co do treści testamentu lub co do wzajemnego stosunku kilku testamentów.

Testament przewidziany w cytowanym przepisie jest testamentem własnoręcznym spadkodawcy (holograficzny) i należy do grupy testamentów zwykłych. Testament własnoręczny ma charakter dokumentu prywatnego i jak sama nazwa wskazuje powinien on zostać sporządzony pismem ręcznym przez spadkodawcę. Przy czym wymóg ten dotyczy całości rozrządzenia, a nie wyłącznie podpisu, albowiem chodzi w tym zakresie zarówno o ułatwienie przeprowadzenia dowodu w sytuacji powołania się, np. przez spadkobierców na sporządzony testament wówczas, gdy spadkodawca już nie żyje, jak i o utrudnienie dokonania tej czynności osobom, które chciałyby podrobić treść testamentu. Ustawodawca wychodzi bowiem z założenia, że znacznie trudniej podrobić całość pisma niż sam podpis.

Należy również zaznaczyć, że testament holograficzny jako testament zwykły może być sporządzony przez każdego, kto ma zdolność testowania i komu przypisać można animus testandi. Oznacza to, że każdy, komu przysługuje pełna zdolność do czynności prawnych, może sporządzić testament własnoręczny, o ile oczywiście zechce skorzystać z tej postaci testamentu zwykłego. Wybór w zakresie formy testamentu zwykłego pozostawia się spadkodawcy. Może on bowiem, kierowany sobie znanymi powodami, skorzystać z możliwości sporządzenia testamentu holograficznego lub allograficznego czy notarialnego. Oznacza to, że testament holograficzny wymaga od testatora pewnych zdolności i umiejętności, bez których sporządzenie testamentu własnoręcznego nie będzie możliwe. Mowa o umiejętności czytania i pisania oraz wiążącego się z tym złożenia podpisu pod treścią oświadczenia woli. O ile bowiem możliwość formalna objawiająca się zdolnością testowania pozostaje poza zakresem umiejętności testatora, o tyle sporządzenie testamentu bez pewnych umiejętności nawet w sytuacji, w której posiada on zdolność testowania, nie będzie możliwe. Sytuacja, o której mowa, będzie miała miejsce wówczas, gdy spadkodawca formalnie dysponujący zdolnością testowania oraz taki, któremu przypisać można by animus testandi, testamentu holograficznego nie będzie mógł sporządzić dlatego, że nie potrafi pisać i czytać.

Co do zasady ustawodawca wymaga, by testator opatrzył testament datą. Użyte przez ustawodawcę określenie „opatrzy” rozumieć należy w ten sposób, że spadkodawca ma zamieścić datę na dokumencie. Data zaliczona zatem być musi do wymogu formalnego w zakresie testowania, nie jest zaś wyłącznie elementem dokumentu. Pełni ona bowiem kilka funkcji, a mianowicie pozwala dokonać ustaleń w zakresie tego, czy w dniu, w którym spadkodawca sporządził testament, miał zdolność testowania, następnie czy miał animus testandi oraz czy pozwala rozstrzygnąć o wzajemnym stosunku kilku testamentów. Spadkodawca, mając bowiem niczym nieograniczoną swobodę testowania, może sporządzać kolejne testamenty i dokonywać nowych rozrządzeń tak długo, jak długo przysługuje mu zdolność testowania, czyli w zasadzie do chwili śmierci. Ma to o tyle istotne znaczenie, że w sytuacji istnienia kilku testamentów, których rozrządzenia wzajemnie się wykluczają, pierwszeństwo przyznamy temu, którego data będzie najbliższa dacie otwarcia spadku.

Zatem, co do zasady, brak wskazania daty sporządzenia testamentu własnoręcznego w tym testamencie powoduje jego nieważność. Wyjątkowo jednak ustawodawca wyłącza ten skutek, jeżeli brak daty nie wywołuje wątpliwości co do zdolności spadkodawcy do sporządzenia testamentu, co do treści testamentu lub co do wzajemnego stosunku kilku testamentów (art. 949 § 2 kc) (por. postanowienie Sądu Najwyższego (7) z dnia 23 października 1992 roku, III CZP 90/92, OSNCP 1993, Nr 1–2, poz. 4). Jeśli więc np. spadkodawca sporządził tylko jeden testament, nie był nigdy ubezwłasnowolniony, a zawarte w tym testamencie informacje wskazują, że pisząc go, niewątpliwie był już pełnoletni, to brak daty nie będzie wywoływał żadnej z tych wątpliwości.

Wobec powyższego przyjmuje się, że data sporządzenia testamentu może pozostać nieustalona, jeśli w danym przypadku nie pojawiają się wątpliwości, o których mowa w art. 949 § 2 kc (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 11 lutego 1975 roku, I CR 860/74, L.).

Zgodnie z przyjętą linią orzecznictwa, którą Sąd w niniejszym składzie w pełni podziela, brak daty testamentu będzie powodował jego nieważność tylko wtedy, gdy w postępowaniu sądowym nie uda się usunąć wątpliwości, o których

mowa w art. 949 § 2 kc, przy czym sąd bierze tu także pod uwagę dowody wskazujące na datę sporządzenia testamentu (por. uchwała Sądu Najwyższego z dnia 23 października 1992 roku, III CZP 90/92, OSNC 1993, Nr 1–2, poz. 4).

Ponadto, w myśl art. 945 § 1 kc, testament jest nieważny, jeżeli został sporządzony w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, pod wpływem błędu uzasadniającego przypuszczenie, że gdyby spadkodawca nie działał pod wpływem błędu, nie sporządziłby testamentu tej treści oraz pod wpływem groźby.

Istotnym jest również, że spadkodawca może w każdej chwili odwołać zarówno cały testament, jak i jego poszczególne postanowienia (art. 943 kc). Odwołanie testamentu może nastąpić bądź w ten sposób, że spadkodawca sporządzi nowy testament, bądź też w ten sposób, że w zamiarze odwołania testament zniszczy lub pozbawi go cech, od których zależy jego ważność, bądź wreszcie w ten sposób, że dokona w testamencie zmian, z których wynika wola odwołania jego postanowień (art. 946 kc).

Jeżeli spadkodawca sporządził nowy testament nie zaznaczając w nim, że poprzedni odwołuje, ulegają odwołaniu tylko te postanowienia poprzedniego testamentu, których nie można pogodzić z treścią nowego testamentu (art. 947 kc). Należy przy tym podkreślić, że oprócz odwołania testamentu w sposób wyraźny, ustawodawca dopuszcza odwołanie rozrządzeń na wypadek śmierci także w sposób **dorozumiany**. Odwołanie takie następuje wtedy, gdy spadkodawca sporządza nowy testament, lecz nie zaznacza w nim, że odwołuje poprzednie rozrządzenie, przy czym postanowienia nowego testamentu nie dadzą się pogodzić z treścią wcześniejszej czynności na wypadek śmierci. Pełne odwołanie poprzedniego testamentu wystąpi także wówczas, gdy w nowym testamencie testator powoła do całego spadku zupełnie inne osoby, aniżeli wskazane w testamencie pierwotnym.

W przedmiotowej sprawie wnioskodawca J. S. (1) jako dowód, że osoba, która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku po H. D. na podstawie testamentu notarialnego sporządzonego w dniu 30 sierpnia 1991 roku, a mianowicie uczestniczka postępowania M. P., nie jest spadkobiercą przedłożyła oświadczenie sporządzone własnoręcznie o treści „W. by mi się coś stało to ma mój bratanek S. J. z rodzina objąć noje mieszkanie szopa, mienie, ogrod, za opieke na demną” z widniejącym podpisem H. D.. Dokument ten nie zawierał daty.

Wprawdzie oświadczenie to nie zostało zatytułowane jako testament, jednakże z jego treści wynika, że zawierało ono ostatnią wolę osoby, która podpisała się pod tym oświadczeniem.

W toku niniejszego postępowania uczestniczka postępowania M. P., a następnie pozostali uczestnicy postępowania, za wyjątkiem uczestników postępowania M. S., D. S. i A. S., kwestionowali autentyczność testamentu własnoręcznego spadkodawczyni oraz jej zdolność testowania twierdząc, że w chwili spisywania ostatniej woli była ona w stanie wyłączającym świadome i swobodne powzięcie decyzji oraz wyrażenie woli z uwagi na stan zdrowia – chorobę nowotworową.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci opinii biegłej sądowej z zakresu badań pisma i podpisów A. R. bezsprzecznie wynika, że zarówno treść tego oświadczenia, jak i podpis zostały własnoręcznie nakreślone przez spadkodawczynię H. D..

Sąd dał wiarę powyższej opinii albowiem jest ona szczegółowa, merytoryczna i sporządzona zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Ponadto należy podkreślić, że biegła sądowa przed sporządzeniem opinii analizowała inne dokumenty, które zostały własnoręcznie sporządzone, w różnych okresach czasowych, przez spadkodawczynię i nie miała żadnych wątpliwości co do tego, że cały dokument został sporządzony przez jedną osobę, a mianowicie H. D..

Wprawdzie pełnomocnik uczestników postępowania kwestionował ustalenia biegłej sądowej. Jednakże w ocenie Sądu, zastrzeżenia zgłoszone do opinii biegłej sądowej A. R. stanowiły wyłącznie gołosłowną polemikę z ustaleniami biegłej. Tym bardziej, że profesjonalny pełnomocnik uczestników postępowania wniósł o dopuszczenie i przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego z zakresu kryminalistycznego badania dokumentów, na okoliczność ustalenia czy dokument traktowany w sprawie jako testament ręczny pochodzi od H. D. oraz ustalenia stanu psychofizycznego osoby piszącej kwestionowany testament, albowiem opinia wydana przez biegłą sądową A. R. opiera się wyłącznie na

porównaniu przedłożonego w sprawie testamentu z przedłożonym materiałem porównawczym i ustaleniu kto dokument testamentowy sporządził, nie odnosi się natomiast do ustalenia stanu psychofizycznego osoby, która testament sporządziła.

Niewątpliwym natomiast jest, że biegła sądowa z zakresu badań pisma i podpisów nie jest osobą uprawniona do ustalenia stanu psychofizycznego osoby, która testament sporządziła. Dlatego też Sąd w tym zakresie dopuścił dowód z pozostałych biegłych sądowych z zakresu onkologii i psychiatrii.

Istotnym jest również, że pełnomocnik uczestników postępowania nie kwestionował samych dokumentów, które analizowała biegła sądowa, a które były własnoręcznie sporządzone lub podpisane przez spadkodawczynię H. D., a jedynie treść opinii.

Odnosząc się natomiast do zarzutów uczestników postępowania dotyczących sporządzenia przez spadkodawcę H. D. testamentu w stanie wyłączającym świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, to zdaniem Sądu, twierdzenia te nie zostały wykazane w toku niniejszego postępowania.

Zarówno bowiem z opinii biegłej sądowej z zakresu onkologii A. W. (1), jak i biegłego sądowego z zakresu psychiatrii K. G. (1) wynika, że stan psychiczny spadkodawcy, pomimo zaawansowanej choroby nowotworowej w dniu testowania, umożliwiał jej świadome i swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli, albowiem sam fakt, „iż spadkodawczyni miała zaawansowany proces nowotworowy nie może prowadzić do wniosku, że jej zdolność co do wyrażenia woli i podjęcia decyzji była ograniczona. W przeciwnym razie nie mogłaby wrazić zgody, np. na proponowane leczenie chemioterapią (dowód: opinia biegłej sądowej z zakresu onkologii A. W. k. 594). Ponadto z analizy dokumentacji medycznej, która dotyczyła spadkodawczyni H. D. wynika, że „stan testatorki oceniono na dobry, dość dobry i średni, z logicznym kontaktem, bez objawów neurologicznych i ogniskowych” (dowód: opinia biegłej sądowej z zakresu onkologii A. W. k. 594). Biegła sądowa z zakresu onkologii nie stwierdziła również w dokumentacji medycznej żadnych adnotacji wskazujących na występowanie zaburzeń świadomości, również po zastosowaniu leków, podczas kolejnych hospitalizacji (dowód: opinia biegłej sądowej z zakresu onkologii A. W. k. 595). Natomiast z uzupełniającej opinii biegłej sądowej z zakresu onkologii A. W. (1) z dnia 18 września 2017 roku wynika, że w zgromadzonej w aktach dokumentacji medycznej brak jest wpisów/obserwacji na temat ograniczenia świadomości spadkodawczyni, tym bardziej, że brak było jakiegokolwiek dokumentacji medycznej za lata 1999 – 2000. Biegła sądowa podkreśliła nadto ponownie, że sam fakt choroby nowotworowej nie może prowadzić do wniosku, że spadkodawczyni utraciła zdolność co do wyrażenia woli i podejmowania decyzji. Tym bardziej, że chorzy na nowotwór, w czasie trwania choroby, funkcjonują w społeczeństwie pełniąc swoje role społeczne, zawodowe i rodzinne (dowód: uzupełniająca opinia biegłej sądowej A. W. k. 631). Powyższe okoliczności zostały potwierdzone również przez biegłego sądowego z zakresu psychiatrii K. G. (1), który na podstawie zgromadzonego w aktach sprawy materiału stwierdził, że brak jest dowodów na to aby spadkodawczyni H. D. była osobą upośledzoną umysłowo lub chorą psychicznie (w stanie psychozy), jak również aby występowały u niej przemijające zaburzenia psychiczne, a nadto aby w związku ze swoim stanem zdrowia, cierpiała na jakiegokolwiek zaburzenia zdrowotne (dowód: opinia biegłego sądowego z zakresu psychiatrii K. G. k. 674v). Istotnym jest również, że biegli sądowi stwierdzili jednoznacznie, że sam fakt zażywania przez spadkodawczynię H. D., w ostatnim okresie choroby, środka przeciwbólowego tramal absolutnie nie wpływał na zdolność do podejmowania samodzielnych decyzji. Ponadto zaburzenia snu, niepokój i sny koszmarne nie mają wpływu na zdolność do testowania (dowód: uzupełniająca opinia biegłego sądowego z zakresu psychiatrii K. G. k. 735, uzupełniająca opinia biegłej sądowej z zakresu onkologii A. W. k. 631).

Sąd uznał za wiarygodne opinie biegłej sądowej z zakresu onkologii i biegłego sądowego z zakresu psychiatrii, albowiem są one jasne, merytoryczne i logiczne, a nadto sporządzone zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa. Ponadto opinie te wzajemnie się uzupełniają, jak również korelują nie tylko z zeznaniami świadków, którzy jednogłośnie zeznali, że H. D. do ostatniego dnia swojego życia była w pełni świadoma (dowód: zeznania świadka E. D. 00:20:04 k. 61, J. D. 00:41:07 k. 61v, R. L. 00:59:09 k. 62), ale również wyjaśnieniami uczestnika postępowania M. L. (por. wyjaśnienia uczestnika postępowania M. L. 00:26:06 k. 48v). Dlatego też niezrozumiałym są dla Sądu zastrzeżenia co do opinii, w szczególności w zakresie okresów leczenia i ilości dokumentacji medycznej, przedłożonych

przez instytucje medyczne, w których leczyła się spadkodawczyni H. D., a po której analizie zostały sporządzone opinie. Ponadto należy zauważyć, że skoro pełnomocnik uczestników postępowania w zastrzeżeniach do opinii biegłych sądowych podnosił, że dokumentacja medyczna jest niekompletna i z tego wywodził nieprzydatność opinii, to zdaniem Sądu, powinien on przedstawić taki materiał dowodowy, który wykazałaby, iż spadkodawczyni H. D. w chwili sporządzania testamentu faktycznie nie miała zdolności testowania, a w szczególności, że zażywanie środka przeciwbólowego tramal powodowało u niej takiego rodzaju zaburzenia zdrowotne, czy też psychiczne, które miały wpływ na zdolność do podejmowania przez nią samodzielnych decyzji. Niewątpliwym bowiem jest, że to właśnie uczestnicy postępowania z tej okoliczności wywodzili określone dla siebie skutki prawne, a zatem zgodnie z treścią art. 6 kc, to na nich spoczywał ciężar dowodu. W ocenie Sądu, uczestnicy postępowania nie zaoferowali natomiast w tym zakresie żadnego materiału dowodowego, który mógłby wykazać podnoszone przez nich okoliczności.

W związku z tym, że spadkodawczyni H. D. sporządziła testament holograficzny, który nie zawierał daty oraz testament notarialny z dnia 30 sierpnia 1991 roku, koniecznym było ustalenie wzajemnego stosunku tych testamentów oraz możliwej daty sporządzenia testamentu holograficznego.

Z zebranego w sprawie materiału dowodowego w postaci zeznań świadków E. D. i J. D. wynika, że spadkodawczyni H. D. po 1998 roku, kiedy już cierpiała na chorobę nowotworową, mówiła opiekującej się nią sąsiadce E. D., że chciałaby aby wszystko co ma należało do wnioskodawcy i jego rodziny. Wynikało to z faktu, że wnioskodawca i jego małżonka sprawowali opiekę nad spadkodawczynią w czasie choroby, jak również na prośbę spadkodawczyni zamieszkali całą rodziną w jej domu. Dlatego też ostatnią wolą spadkodawczyni H. D. było aby dom i to wszystko co ma dostał wnioskodawca.

Sąd dał wiarę zeznaniom powyższych świadków albowiem są one spójne, logiczne i wzajemnie się uzupełniają. Ponadto uczestnicy postępowania nie zaoferowali w tym zakresie żadnego materiału dowodowego. Odnosząc się natomiast do zeznań świadka R. L., to w ocenie Sądu, nie mają one istotnego znaczenia w zakresie terminu sporządzenia oświadczenia spadkodawczyni albowiem świadek ten nie posiadał żadnej wiedzy na temat okoliczności sporządzenia przez spadkodawczynię holograficznego testamentu oraz pobudek jej działania.

Należy również podkreślić, że spadkodawczyni H. D. nie miała obowiązku informować kogokolwiek o pobudkach i zmianie swojej ostatniej woli, a w szczególności uczestniczki postępowania, pierwotnej spadkobierczyni M. P..

W ocenie Sądu, własnoręcznym testamentem sporządzonym już po testamencie notarialnym, spadkodawczyni H. D. w całości odwołała testament notarialny. Z niekwestionowanych wyjaśnień wnioskodawcy J. S. (1) wynika, że na chwilę sporządzania testamentu notarialnego w dniu 30 sierpnia 1991 roku oraz testamentu holograficznego w późniejszym okresie, spadkodawczyni była właścicielką domu, szopy i ogrodu, a jej sytuacja materialna i majątkowa nie uległa zmianie. Wskazane w holograficznym testamencie składniki majątku wyczerpały zatem cały majątek spadkowy H. D.. Ponadto uczestnicy postępowania nie kwestionowali treści testamentu, a w szczególności nie podnosili, aby spadkodawczyni posiadała inne składniki majątkowe niż te, które zostały przez nią wymienione w testamencie holograficznym. Należy również zauważyć, że spadkodawczyni H. D. w testamencie notarialnym z dnia 30 sierpnia 1991 roku nie wymieniła żadnych składników, a jedynie złożyła ogólne oświadczenie, że powołuje do całości spadku siostrzenicę M. P..

Niewątpliwym natomiast jest, na co Sąd już powyżej wskazywał, że odwołanie testamentu następuje wtedy, gdy spadkodawca sporządza nowy testament, lecz nie zaznacza w nim, że odwołuje poprzednie rozrządzenie, przy czym postanowienia nowego testamentu nie dadzą się pogodzić z treścią wcześniejszej czynności na wypadek śmierci. Pełne odwołanie poprzedniego testamentu wystąpi także wówczas, gdy w nowym testamencie testator powoła do całego spadku zupełnie inne osoby, aniżeli wskazane w testamencie pierwotnym.

Wobec powyższego, skoro spadkodawczyni H. D. w testamencie holograficznym, powoła do spadku zupełnie inne osoby, aniżeli wskazane w testamencie pierwotnym, jak również nie złożyła oświadczenia aby odwołała tylko

jakieś konkretne rozrządzenia z testamentu notarialnego, to należy uznać, że jej wolą było odwołanie testamentu notarialnego w całości, mimo że nie zostało to wyraźnie wyartykułowane w treści testamentu holograficznego.

Zgodnie z treścią art. 1015 § 2 kc, który został uchylony na mocy art. 1 pkt 2 ZmKC z dnia 20 marca 2015 roku, brak oświadczenia spadkobiercy w ciągu sześciu miesięcy od dnia, w którym spadkobierca dowiedział się o tytule swego powołania (art. 1015 § 1 kc), jest jednoznaczny z prostym przyjęciem spadku. Jednakże gdy spadkobiercą jest osoba niemająca pełnej zdolności do czynności prawnych albo osoba, co do której istnieje podstawa do jej całkowitego ubezwłasnowolnienia, albo osoba prawna, brak oświadczenia spadkobiercy w terminie jest jednoznaczny z przyjęciem spadku z dobrodziejstwem inwentarza. Wówczas, w myśl art. 1016 kc, który został uchylony na mocy art. 1 pkt 2 ZmKC z dnia 20 marca 2015 roku, jeżeli jeden ze spadkobierców przyjął spadek z dobrodziejstwem inwentarza, uważa się, że także spadkobiercy, którzy nie złożyli w terminie żadnego oświadczenia, przyjęli spadek z dobrodziejstwem inwentarza.

W niniejszej sprawie, w chwili otwarcia spadku uczestnicy postępowania A. S., D. S. i M. S. byli małoletni, a zatem z mocy prawa nabyli oni spadek z dobrodziejstwem inwentarza. W konsekwencji, skoro rodzice małoletnich spadkobierców nie złożyli żadnego oświadczenia co do sposobu przyjęcia spadku, należało zgodnie z treścią powyższego przepisu, stwierdzić, że również oni nabyli spadek z dobrodziejstwem inwentarza.

Wobec powyższego, skoro w toku niniejszego postępowania wnioskodawca J. S. (1) wykazał, że uczestniczka postępowania M. P., która uzyskała stwierdzenie nabycia spadku po H. D. na podstawie jej testamentu notarialnego z dnia 30 sierpnia 1991 roku, nie jest spadkobiercą, ponieważ testament notarialny został w całości odwołany przez późniejszy testament holograficzny, to zasadnym było orzec jak w punkcie 1 sentencji.

O kosztach sądowych Sąd orzekł na mocy art. 520 § 1 kpc w zw. z art. 113 ust. 1 ustawy o kosztach sądowych w sprawach cywilnych z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz.U. Nr 167, poz. 1398).

W przedmiotowej sprawie uczestniczka postępowania M. P. uiściła zaliczkę na poczet opinii biegłego sądowego z zakresu grafologii w wysokości 1.000,00 złotych. W toku postępowania Skarb Państwa Sąd Rejonowy w Człuchowie pokrył koszty wynagrodzenia biegłej sądowej z zakresu onkologii A. W. (2) oraz biegłego sądowego z zakresu psychiatrii K. G. (1), w łącznej wysokości 1.235,88 złotych.

Z uwagi na okoliczność, że to uczestniczka postępowania M. P. od samego początku kwestionowała zarówno zdolność testowania spadkodawczyni H. D. oraz fakt własnoręcznego sporządzenia testamentu i na niej spoczywał obowiązek wykazania podnoszonych okoliczności, to Sąd uznał, stosując zasadę określoną w art. 520 § 1 kpc, że uczestniczka postępowania M. P. powinna ponieść koszty sądowe w całości związane z jej udziałem w sprawie, które tymczasowo zostały poniesione przez Skarb Państwa Sąd Rejonowy w Człuchowie.